

попиту на переклади світової класики свідчить про актуальність цього напрямку. Важливим завданням є створення якісних україномовних перекладів, а надто, класики дитячої літератури, що не лише збереже літературну цінність оригіналу, але й сприятиме розширенню інтертекстуального простору української перекладної літератури. Окрім того, такий масив літератури забезпечує сталість традиції звернення до раніше створених перекладів, полегшує роботу художніх та галузевих перекладачів, дозволяючи їм посилатися на сформовану базу наявних відповідників. Отже, адаптація *Mother Goose* українською мовою є важливим внеском у збагачення літературного дискурсу та розвиток національного перекладознавства.

Література

- Канчура, Є. О. (2014). Інтертекст дитячого ігрового фольклору в творах фентезі. *Наукові праці: науково-методичний журнал. Філологія. Літературознавство*, (108), 25-30. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили.
- Маслова, Д. А. (2024). *Доместифікація в перекладах дитячої ігрової поезії на прикладі збірки Mother Goose* (Дипломна робота). Державний університет “Житомирська політехніка”.
- Agatha Christie Wiki. (n.d.) Nursery rhyme. *Fandom*. Retrieved from <https://bit.ly/43xrTqK>
- Alchin, L. K. (2010). *The secret history of nursery rhymes*. Babyseen Limited.
- Opie, I., & Opie, P. (1951). *The Oxford book of nursery rhymes*. Oxford University Press.
- The Book Decoder. (2023). *Murderous melodies: Agatha Christie's nursery rhyme-inspired novels*. Retrieved from <https://bit.ly/428ltvP>

Список джерел фактичного матеріалу

- Бучко, Р. (2019). *100 казок Мами Гуски*. Харків: Крокус.
- Мокровольський, О. (2010). *Вірші Матінки Гуски: старовинні англійські дитячі пісеньки* (пер. з англ.). Київ: Махаон-Україна.

Daria Maslova

Zhytomyr Polytechnic State University

Classic English Children's Poetry *Mother Goose* in Ukrainian translations

The article analyses the Ukrainian translations of the classic English nursery rhyme collection Mother Goose. It explores the strategies of domestication and foreignization applied by translators, focusing on works by O. Mokrovolskyi and R. Buchko. The study discusses the challenges of adapting English cultural references and idiomatic expressions for a Ukrainian audience, emphasizing the importance of Mother Goose in the context of intertextuality and global cultural exchange.

Key words: *Mother Goose, translation strategies, domestication, foreignization, nursery rhymes, cultural adaptation, intertextuality.*

Наріжна М. А.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Конєва Т. М.

<https://doi.org/10.33989/pnpu.791.c3247>

Сучасна портретна гоголіана Полтавщини

М. В. Гоголь – справжній геній письменства, котрий повністю усвідомлював високе призначення митця, його відповідальність перед Усевишнім за даний йому талант. Цю тему він яскраво висвітлює у повісті

“Портрет”, яка була надрукована у другій частині збірки “Арабески”. Це роздуми М. Гоголя про важливість мистецтва і про згубний вплив праці заради матеріальної винагороди на талант і творчість.

М. В. Гоголь був наділений, окрім письменницького таланту, талантом автора, проповідника, художника. Його перу належать праці з української і світової історії. Надзвичайно цікавою є його стаття “Скульптура, живопис і музика”, де М. Гоголь назвав ці види мистецтва трьома сестрами, які були послані Богом, щоб *“прикрасити та залагодити світ: без них він був би пустеля і без співу котився би своїм шляхом...”* (Гоголь, 2025). Геній М. Гоголя позначився у багатьох сферах людської діяльності, і кожне покоління по-своєму буде відкривати для себе М. Гоголя, великого сина української землі, чие непереборне бажання творити добро спонукало його взятися за перо і стати письменником (“Всеукраїнська художня виставка”, 2009, с. 3).

Поціновуючи талант М. Гоголя, його художники-сучасники мріяли увічнити образ великого майстра у своїх полотнах. Безумовно, найбільш достовірними бувають, як правило, зображення, що виконані з натури. Якщо портретованого й художника пов’язує багаторічне знайомство, спільність поглядів й творчих доль, то такому портрету, як кажуть, ціни немає. Перший малюнок з натури, на якому постає ще молодий М. Гоголь, був виконаний О. А. Івановим у альбомі 30-х років XIX ст. Пізніше, вже у 40-і роки, були написані два живописних портрета нашого земляка (перший – для В. А. Жуковського, другий – для М. П. Погодіна). Обидва вони поміщені в невеликий овал (14 x 25 см) і відрізняються повною відсутністю парадності. Відомо, що М. Гоголь і О. Іванов доволі часто спілкувалися, перебуваючи в Італії.

У Римі протягом 1840-1841 років працював над написанням портрету М. Гоголя і Ф. А. Моллер. Саме цей портрет і став згодом найвідомішим і зберігався в сім’ї родичів Гоголя до 1919 року, коли був переданий у створену у Полтаві картинну галерею (з червня 1940 р. – художній музей), звідки зник у період фашистської окупації міста. До речі, саме цей парадний портрет високо цінував сам М. Гоголь.

Термін *“портрет”* багатозначний. Автори “Короткого енциклопедичного словника з культури” вважають, що *“портрет (франц. portrait) – 1) в образотворчому мистецтві – зображення конкретної людини або групи людей; жанр образотворчого й фотомистецтва, твір цього жанру. За призначенням, специфікою форм і характером виконання розрізняють портрети станкові (картина, бюст, графічний аркуш) і монументальні (монумент, фреска, мозаїка), парадні та інтимні, шаржі, портретні рельєфи на меморіальних дошках, медалях, монетах; портретну мініатюру. Портрети бувають на весь зріст, поясні, погрудні, анфас, у профіль тощо. Специфічним різновидом портрету є автопортрет; 2) у літературному творі – опис зовнішності персонажа, один із засобів створення художнього образу”* (Корінний та Шевченко, 2012, с. 287).

Науковці Л. М. Шкаруба і Л. С. Спанатій пропонують таке визначення поняття *“портрет”*. На їхню думку, це “один із жанрів образотворчого

мистецтва, що представляє зображення будь-якої людини чи групи людей, які живуть або жили насправді” (Шкаруба і Спанатій, 2004, с. 196).

Отже, портрет – це жанр образотворчого мистецтва, у центрі якого зображення людини або групи людей, що існують або існували у реальній дійсності. Портретний жанр існує у різних видах мистецтва, зокрема у скульптурі (виконані з металу, каменю (мармур), глини, дерева; у графіці (намальовані олівцем, тушшю, пастеллю або навіть кульковою ручкою); у живописі (виконані фарбами на папері або полотні) та у декоративному мистецтві. Зародження портретного мистецтва відбулося у Єгипті, де зображували фараонів. Варто зауважити, що давні греки на честь переможців спортивних змагань споруджували статуї в публічних місцях. Проте вони були позбавлені схожості з оригіналом, щоб не розвивати в громадянах пихатості. У V ст. до н. е. (за часів Олександра Македонського) з’являються й остаточно затверджуються справжні реалістичні портрети. Портрети поділяють на індивідуальні, групові та автопортрети.

Минають роки, а бажання художників створити “свій” портрет М. Гоголя лише зростає. Мета розвідки – дослідити внесок полтавських художників-портретистів у розвиток сучасної гоголіани.

Традиційно, говорячи про портрет М. В. Гоголя, ми уявляємо його серйозним, в темних кольорах, огорненим таємничістю. Справді, більшість зображень видатного письменника виглядають саме так. До прикладу, Віктор Брикулець має твір під назвою “Апофеоз” (1992) (*Додаток 1*), виконаний вугіллям на папері. Відповідно переважає тут саме чорний колір, а білий проблискує лише на обличчі та елементі одягу. Його погляд суворий і задумливий, а риси обличчя різкі, чітко окреслені зморшки.

Зовсім контрастно постає полотно того ж автора, але створене майже на двадцять років пізніше – “Погляд у майбутнє” (2009) (*Додаток 2*). У даному творі слід відзначити рівновагу та статичність композиції, що є характерними рисами портретів В. Брикульця. Зображення молодого франта побудоване на широких колірних співвідношеннях неяскових, але насичених тонів (Брикулець, 2009, с. 40). Цей твір змушує поглянути на М. Гоголя не як на суворо й містичну постать, а як на талановиту особистість, яка несе в собі велич й майбутню славу.

Інший “Портрет М. В. Гоголя”, який заслуговує на особливу увагу, створений у 1993 р. Миколою Підгорним (*Додаток 3*). Автор працює в жанрах портрету, натюрморту, пейзажу, тематичної картини. Тяжіє до сюжетів з філософським наповненням. У малярських композиціях виявляє власну інтерпретацію сьогодення та історичного плину буття суспільства, світу природи і людини, зокрема, розкриття її душевного стану і психології. Художник створив галерею портретів видатних діячів минулого і сучасності, характерні ознаки яких – чітка аналітична побудова, своєрідність у трактуванні образу портретованих, розкриття їх суті через продуману постановку моделей, їх жестів, характерної чи виразної міміки обличчя (Білоусько, 2014, с. 288). Ці ж характерні риси стилю митця можна простежити і у іншій картині під назвою “М. В. Гоголь” (2007) (*Додаток 4*), що радше нагадує собою поліптих –

композиція з декількох (більше трьох) картин, малюнків, рельєфів і т. ін., об'єднаних загальним задумом.

Талановито і майстерно М. Гоголя зобразив Сергій Кузьмович Мисак на тарілі (2008) (*Додаток 5*). Він уродженець с. Вербине Хорольського р-ну Полтавської обл., є майстром у справі живопису, кераміки та натюрморту, а також пейзажист та портретист; член Національної спілки художників України (2008). Мистецьку освіту почав здобувати у Миргородському керамічному технікумі імені М. В. Гоголя (1954-1959), в музеї якого і зберігаються деякі з його робіт. Мабуть через те, що початок творчого шляху С. Мисака пов'язаний з іменем М. Гоголя, він так вправно зобразив портрет письменника, поєднуючи живописне та керамічне мистецтво.

Твори полтавських художників, безумовно, збагачують колекцію портретів М. В. Гоголя. Проте з початку ХХІ ст. видатного земляка почали зображувати і в іншій, не зовсім звичній для багатьох інтерпретації. Чимало таких картин було створено у 2009 р., адже цей рік був оголошений ЮНЕСКО роком Миколи Гоголя.

Особливо хочеться звернути увагу на два полотна Юрія Самойленка (*голови Полтавської обласної організації Національної спілки художників України, заслуженого діяча мистецтв України*) під назвою “Пророк” (*Додаток 6*), які в прямому сенсі заграли незвичайними фарбами й допомогли по-новому поглянути на творчий внесок М. Гоголя в національну культурну спадщину. Сам Юрій Олексійович зазначав, що Гоголя “було наділено, окрім письменницького таланту, талантом актора, проповідника, художника” (“Всеукраїнська художня виставка”, 2009, с. 3). Вірогідно, саме релігійний аспект життя і його увага до суспільних проблем надихнули художника на створення цієї композиції. Оскільки відомо, що в поетичній традиції пророк – провісник майбутнього. М. Гоголь певним чином випереджав свою епоху в осягненні філософії життя, тому його твори залишаються актуальними і сьогодні.

Нетрадиційно підійшов до відтворення постаті нашого генія в образотворчому мистецтві Володимир Дерябін (*художник театру, живописець, графік, заслужений діяч мистецтв України*). З 1985 р. він розробляє тему “Мій Гоголь” (Білоусько, 2015, с. 396). Мабуть акцент на своєрідному сприйнятті М. Гоголя зумовлює те, що полотно “Мелодія весни” (*Додаток 7*) постає в таких природних для весни й водночас незвичних для гоголівської тематики яскравих кольорах. Тлумачити цю композицію можна по-різному. Гадається, що автор таким чином вирішив уславити день появи геніального письменника на світ, адже той народився якраз першого квітня.

Микола Болух (*плакатист, дизайнер, живописець, член Національної спілки художників України*) має два цікавих полотна, що є вражаючим синтезом індивідуального стилю художника і теми М. Гоголя в мистецтві. Мова йде про роботи “Сон” та “Ранок” (*Додаток 8*). Ці твори образотворчого мистецтва наповнені символічними образами. Задля їх інтерпретації необхідно уважно розглянути картини та мати певний багаж знань про особливості стилю митця, фольклорні традиції України. Адже у своїй творчості М. Болух намагається

сучасними виражальними засобами відтворити глибинні фольклорні традиції (Білоусько, 2015, с. 141). До прикладу, інтерпретуючи символіку картини “Сон”, а саме квіти – мальви, соняхи, можемо припустити, що М. Болюх волів підкреслити належність М. Гоголя Україні, його відданість українській культурі. Адже соняхи в українській традиції символізують відданість та вірність, а мальви – віру, надію, любов, що підкреслює багатство духовного світу М. Гоголя.

Отже, портрет як жанр образотворчого мистецтва доволі широко представлений у творчості сучасних полтавських художників. Їх намагання закарбувати образ великого співвітчизника за допомоги пензеля і фарби виявляється напрочуд природним, адже М. Гоголь для них – це своєрідний світ, пізнання якого не одночасна дія, а процес довжиною в століття. В. Брикулець, С. Мисак, М. Підгорний, С. Ярошенко та інші художники здебільше звертаються у своїй творчості до традиційного станкового погрудного портрету, який вражає своєю достовірністю, тому що в основу його покладено прижиттєві зображення М. Гоголя. Роботи Ю. Самойленка, В. Дерябіна, М. Болюха виконані в іншій творчій манері. Це скоріше портрети-картини, які містять і елементи гоголівських сюжетів, мотивів та образів, які постають у фантастичній формі. Дороговказом для митців сучасної образотворчої гоголіани, гадається, є відомі слова нашого генія: “Я створював портрет, але створював його внаслідок міркування, а чи не уяви. Чим більше речей я приймав у міркування, тим у мене вірніше виходило творіння”.

Література

- Білоусько, О.А. (голов. ред.) (2015). Том 9, Образотворче і декоративне мистецтво. Книга 1 : А–Л. *Полтавіка. Полтавська Енциклопедія* (У 12 томах). Центр дослід. іст. Полтавщ. Полт. обл. ради. Полтава: ТОВ “АСМІ”.
- Білоусько, О.А. (голов. ред.) (2014). Том 9, Образотворче і декоративне мистецтво. Книга 2 : М–Я. *Полтавіка. Полтавська Енциклопедія* (У 12 томах). Центр дослід. іст. Полтавщ. Полт. обл. ради. Полтава: ТОВ “АСМІ”.
- Брикулець, В. (2009) *Малярство. Графіка. Ікономалярство*. В. Асадчева (упорядник), Полтава: Оріяна.
- Всеукраїнська художня виставка, присвячена 200-річчю від дня народження М. В. Гоголя. Каталог. Микола Гоголь. Україна і світ.* (2009). Полтава.
- Гоголь, М. В. (2025). Скульптура, живопис і музика. Відновлено з <https://litmir.club/br/?b=99042&p=3>.
- Корінний, М. М., Шевченко, В. Ф. (2012) *Короткий енциклопедичний словник з культури*. В. Ф. Шевченко (відп. ред.). К.: Україна.
- Шкаруба, Л. М. і Спанатій, Л. С. (2004) *Російсько-український словник художніх термінів: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. К.: Каравела.

Maryna Narizhna

**Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
Contemporary Portrait Gogoliana of Poltava Region**

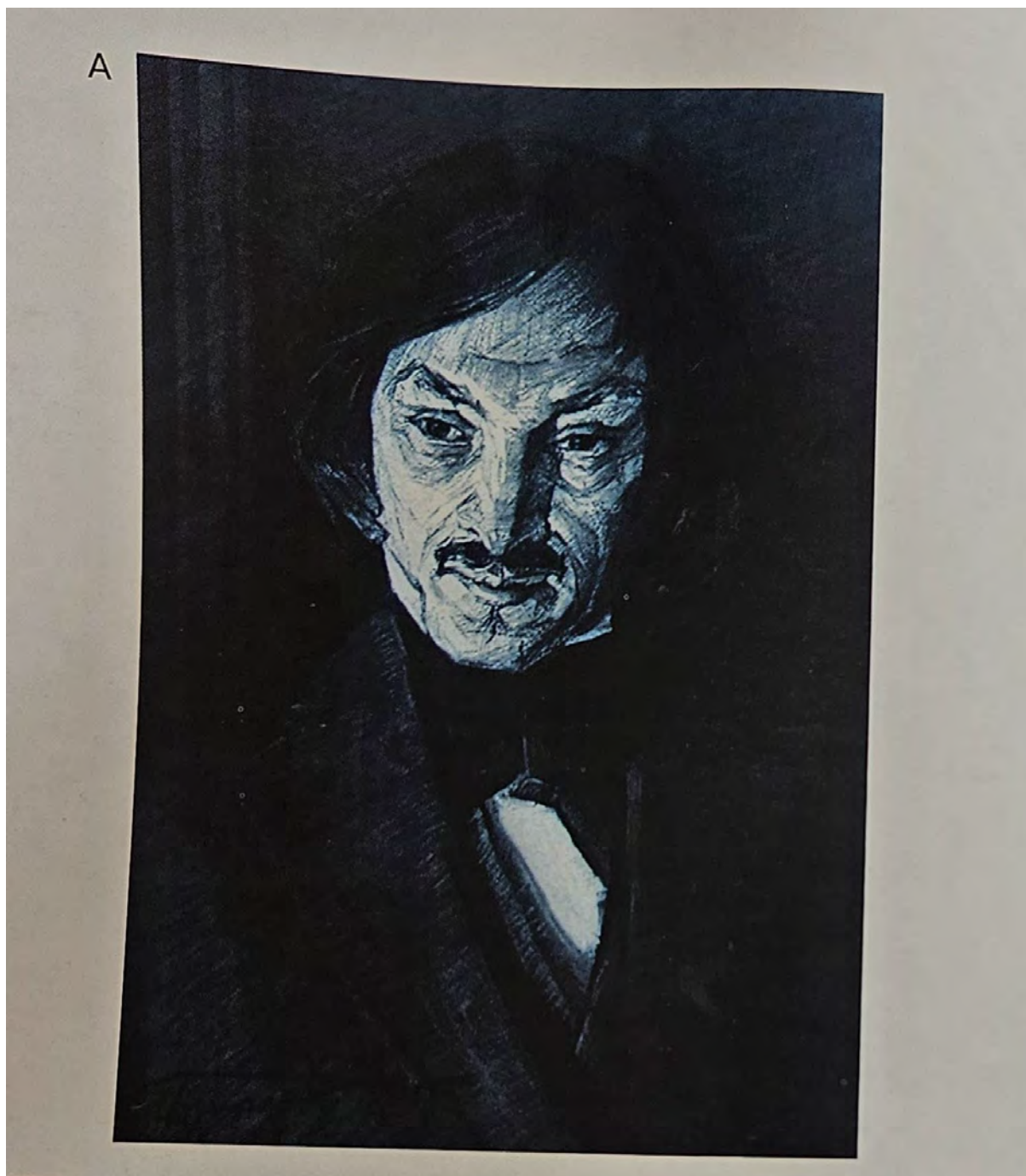
The article, based on theoretical interpretations of the concept of ‘portrait’, proves that this term is considered in two meanings: as a genre of fine art and as a description of the character’s appearance (one of the means of creating an artistic image). At the same time, it is proved that this

genre is widely represented in the works of contemporary Poltava artists. In particular, artists such as V. Brykulets, S. Mysak, M. Pidhornyi, S. Yaroshenko and others mostly turn to the traditional easel bust portrait, which impresses with its authenticity. Their portrait genre is based on the lifetime images of M. Gogol. The works of Y. Samoilenko, V. Deriabin, and M. Boliukh are executed in a different creative manner. These are rather portrait paintings that contain elements of Gogol's plots, motifs, and images that appear in a fantastic form.

Key words: fine arts, painter, portrait, modern Gogoliana, Poltava region.

ДОДАТКИ

Додаток 1

“Апофеоз” (1992) Віктор Брикулець

Додаток 2

Погляд у майбутнє. 2009 р. Полотно,
олійні фарби; 80х60

“Погляд у майбутнє” (2009) Віктор Брикулець

Додаток 3

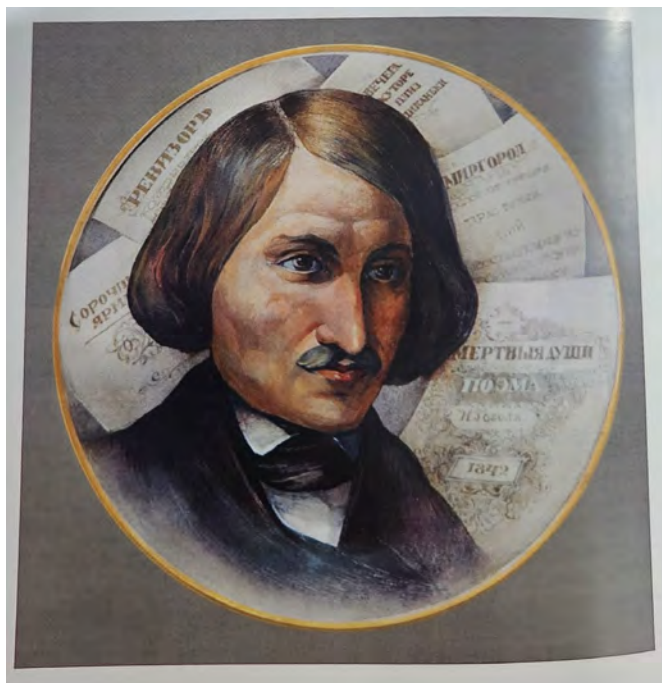
“Портрет М. В. Гоголя” (1993) Микола Підгорний

Додаток 4

“М. В. Гоголь” (2007) Микола Підгорний

Додаток 5

Таріль із зображенням М.В. Гоголя.(2008) Сергій Мисак

Додаток 6

“Пророк” (2009) Юрій Самойленко

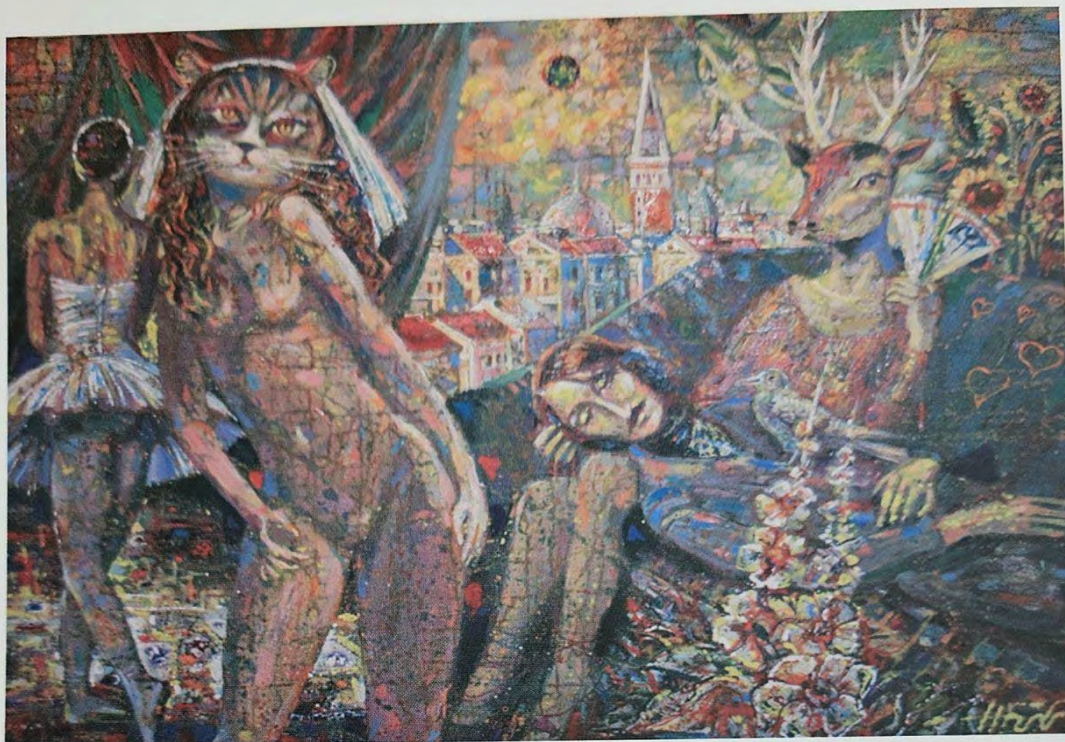
Додаток 7

“Мелодія весни”(2009) Володимир Дерябін

Додаток 8

А

В

“Сон” (А) (2009) та “Ранок” (В) (2009) Микола Болюх